

NEGYEDÉVES JELENTÉS
2011. október 14.

MAGYAR NEMZETI BANK

**Beszámoló az MNB 2011
harmadik negyedévi tevékenységéről**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

Tartalom

1. Monetáris politika	4
2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása	6
3. Devizatartalékok	8
4. Készpénz-logisztikai tevékenység	9
5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás	13
6. Az MNB statisztikai tevékenysége	15
7. A pénzügyi kultúra fejlesztése	19

1. Monetáris politika

2011 harmadik negyedévében a Monetáris Tanács mindhárom kamatmeghatározó ülésén változatlan szinten, 6 százalékon hagyta az irányadó kamatlábat. A tanács szeptemberi közleményében kiemelte, hogy a gyenge keresleti környezetben az inflációs kockázatok középtávon számottevően mérséklődnek. A költségsokkok és az indirektadó-emelések statisztikai hatásának kifutásával a 3 százalékos inflációs cél 2013 elején elérhetővé válik. Hazánk kockázati megítélése az elmúlt negyedévben ugyanakkor számottevően romlott, ami elsősorban az eurozóna adósságválságának és a romló globális növekedési kilátásoknak tulajdonítható. A lakossági devizahitelek piaci ár alatti törlesztése további jelentős jövőbeli kockázatot jelent.

A szeptemberi *Jelentés az infláció alakulásáról* című kiadvány előrejelzése szerint a romló konjunkturális kilátások a korábban vártnál erősebb defláció irányába mutatnak. A csökkenő nyersanyagárak már rövid távon tompíthatják a tavalyi év során bekövetkezett költségsokkok hatását. A maginflációban a globális lassulás, a gyenge belső kereslet és a laza munkaerőpiac árleszorító hatása egyre határozottabban érvényesül, így ezen termékkör inflációja 2013 közepére 2 százalék alá mérséklődik. Az inflációs rátát a következő időszakban a gáz- és távhőárak támogatási rendszerének feloldása, az év végétől pedig a jövedéki adó és az áfa emelése tarthatják a 3 százalékos cél felett.

A magyar gazdaság növekedési helyzete a legnagyobb kereskedelmi partnerünknek számító eurozóna problémái miatt tovább romlott. A külső kereslet lassulása ellenére a következő két évben is az export jelenti majd a gazdasági növekedés támaszát. A bizonytalan jövedelmi kilátások és a folytatódó mérlegkiigazítás miatt a háztartások fogyasztása visszafogott ütemben növekedhet a következő két évben. A hitelkondíciók további szigorodása és a pesszimista konjunkturális helyzet miatt a nagy egyedi beruházási projekteken kívül a beruházási tevékenység visszafogottan alakulhat. A kibocsátási rés fokozatosan zárul, de a teljes előrejelzési időhorizonton negatív marad.

Magyarország külső finanszírozási képessége továbbra is magas a külkereskedelmi többlet és az EU-transzferek beáramlása következtében. A lanyhuló exportkereslet nem

befolyásolja negatívan a finanszírozási képességet, mert a hazai importdinamika is enyhül. A következő években a magyar gazdaság külső egyensúlyi pozíciója fokozatosan tovább javulhat, de ezt a folyamatot a jövedelemegyenleg romlása mérsékelheti.

A MONETÁRIS POLITIKAI ESZKÖZTÁR VÁLTOZÁSAI

A Magyar Nemzeti Bank 2011. október 3-tól euroeladási tendert vezetett be, amelyet 2012. február 29-ig rendszeresen, alapesetben hetente, szükség esetén gyakrabban hirdet meg. A tendereken azok a közvetlen VIBER- vagy BKR-tagsággal rendelkező belföldi (tartalékköteles) hitelintézetek vehetnek részt, amelyek végtörlesztésre alkalmas devizaalapú kölcsönszerződéssel rendelkeznek. A hitelintézetek tendereken való részvételének maximális mértéke a 2011. augusztus 31-én devizában fennálló, háztartási szektor részére nyújtott lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitel-állomány.

A tendereken a hitelintézetek számára alokált devizát az MNB automatikusan egynapos euro/forint FX-swap (devizacsere-ügylet) keretében görgeti a devizaösszeg felhasználásáig. A hitelintézetek akkora összegű devizát kötelesek felhasználni a számukra alokált devizából, amely összeg megegyezik a megvalósult végtörlesztések mennyiségével.

A tendereken alokált deviza hitelintézetek általi felhasználásának egyik feltétele, hogy a hitelintézetek adatszolgáltatást teljesítenek a devizaalapú kölcsönök végtörlesztési állományi adatairól, a kiváltó forint- és devizahitelek adatairól, valamint a külföldről származó források változásainak összetevőiről. Másik feltétel, hogy amennyiben a hitelintézetek a végtörlesztések következtében külföldi forrás visszafizetését hajtják végre, akkor elsőként a hátralévő futamidő szerint rövid (éven belüli) külföldi forrásokat törlesztik vissza.

Az MNB a benyújtott ajánlatok árfolyam szerinti sorba rendezése alapján dönt azok elfogadásáról: a legmagasabb euro/forint árfolyamú ajánlattól kezdődően csökkenő sorrendben. A tenderek eredményhirdetésénél a legalacso-

nyabb még elfogadott euro/forint (legerősebb forint) árfolyamot teszi közzé az MNB. A tendereken elfogadott mennyiségről az MNB havonta nyújt tájékoztatást, az MNB

statisztikai mérlegéről szóló előzetes statisztikai közleménnyel egy időben, első alkalommal 2011. november 14-én.

2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása

Az MNB 2011 harmadik negyedévében is kiemelt figyelmet fordított a nemzetközi pénzpiaci és gazdasági folyamatok magyarországi hatásainak felmérésére. Az eurozóna szuverén válsága által okozott emelkedő finanszírozási költségek és az adósságállománnyal kapcsolatos fenntarthatósági kockázatok növekedése által kikényszerített fiskális konszolidáció jelentősen lassítja az európai gazdaság növekedését. További kockázatot jelent, hogy az eurozóna országainak pénzügyi rendszerei a magas szuverén kitétségek miatt jelentős veszteségeket szenvedhetnek el. A globális gazdaság lassulása, a növekvő finanszírozási költségek és az erős svájci frank fennmaradása jelentősen rontja a hazai bankrendszer hitelfortfolio-minőségét (bár a svájci jegybank által meghatározott 1,2 CHF/EUR árfolyamkorlát kedvező hatású). 2011 első félévének végére a vállalati szektorban a nemteljesítő hitelek aránya elérte a 16 százalékot, miközben a hitelekben belül 4-5 százalékos volt az átstrukturálás. A háztartási szektorban a nemteljesítő hitelek aránya megközelítette a 13 százalékot, miközben az átstrukturálások aránya 4 százalék volt.

A bankrendszer első féléves jövedelme kismértékben meghaladja az előző év azonos időszakai teljesítményét. Szerkezete azonban kedvezőtlenül változott – a jövedelem növekvő része külföldről származó osztalékbevételek, miközben a hazai tevékenységből származó jövedelem súlya csökken –, és növekedett az egyedi intézmények közötti aszimmetria is. Régiós összehasonlítás alapján a hazai bankszektor jövedelmezősége nagyon alacsony. A tőke megfelelési mutató rendszerszinten 13,8 százalék volt 2011. június végén.

A magyar bankrendszerben a devizaalapú jelzáloghitelek kezelése jelenti a legnagyobb kihívást. A kormány Otthonvédelmi Akcióterve és Országvédelmi Terve számos olyan elemet tartalmaz, amely a devizahitelek problémáját próbálja orvosolni. Az intézkedések közül kiemelendő a devizaalapú jelzáloghitelek számára elérhető árfolyamgát és a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés. Az árfolyamgát intézménye átmenetileg képes kezelni a magas törlesztőrészekből eredő problémát, ugyanakkor a kedvezményes időszakot követően az ügyfelek akár a

korábbi szintet is meghaladó törlesztési teherrel szembeüthetnek. A devizaalapú jelzáloghitelek esetében a rögzített, kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés lehetősége jelentősen csökkentheti a résztvevők adósságát és árfolyamkockázatát, ugyanakkor a program során jelentős költségek merülhetnek fel a bankrendszer veszteségein és a programból kimaradók törlesztési terhének potenciális növekedésén keresztül. Minél többen élnek a végtörlesztés lehetőségével, annál nagyobb lehet a végtörlesztéshez kapcsolódó devizatranzakció nagysága. A devizakereslet a várakozásokon keresztül már jóval a devizahitelek előtörlesztésének megkezdése előtt is jelentkezhethet, ami jelentősen növelheti a programban részt venni nem képes adósok törlesztési terhét. A Magyar Nemzeti Bank a devizahitelek végtörlesztéséhez szükséges devizamennyiséget az ország devizatartalékaiból a bankok rendelkezésére bocsátja. A deviza rendelkezésre bocsátása euroeladási tenderek formájában valósul meg 2011 októberétől. Ezzel a lépéssel az MNB hozzájárul a devizakeresleti nyomás csökkentéséhez, ami gátat szabhat a programban részt nem vevő adósok terheinek emelkedésének.

A Pénzügyi stabilitás szakterület 2011 júliusában lefolytatta a 2011 második negyedévére vonatkozó hitelezési felmérést. A felmérés eredményeit az MNB 2011. augusztus 25-én publikálta honlapján magyar és angol nyelven. A felmérés alapján a háztartási hitelek feltételei érdemben nem változtak a második negyedévben, és a bankok a következő félévben sem tervezik azok érdemi módosítását, mindössze a fedezetlen fogyasztási hitelek esetében várhatók enyhítések. Szemben a korábbi negyedévekben tapasztalt szigorításokkal, a vállalati hitelek esetében a nem árjellegű hitelezési feltételek összességében nem változtak érdemben. Az elmúlt negyedév azonban nem tekinthető érdemi fordulópontnak, mivel a bankok válaszai azt jelzik, hogy a következő félévben összességében újra szigorítás várható a vállalati hitelek feltételeiben (alapvetően a kockázatosabb hitelekben lévő prémiumban) – ez továbbra is a pénzintézetek kockázatkerülő magatartására utal. 2011 második negyedévében az önkormányzati szegmensben a hazai bankok kockázatérzékenysége tovább növekedett, ezzel

párhuzamosan a bankok szinte egyöntetűen tovább szigorították hitelezési feltételeiket is. A bankok széles köre észlelt portfólióminőség-romlást a meglévő önkormányzati hiteleknel és kötvényeknél, aminek következtében érezhetően emelkedett az átstrukturálások iránti igény ebben a szegmensben is. A bankok válaszai alapján megállapítható, hogy 2011 első felének végéig a teljes kitettségnek állományarányosan mintegy 1 százaléka került átstrukturálásra, ez az arány az önkormányzati hitelezésben aktív bankok szerint 2011 végére elérheti a 10 százalékos szintet.

2011 szeptemberében a Magyar Nemzeti Bank elnöke részletesen ismertette Matolcsy György nemzetgazdasági miniszterrel a kormány számára készített, 10 pontból álló jegybanki javaslatcsomagot. Az MNB célja az volt, hogy a kormány és a jegybank közösen találjon kivitelezhető és hosszú távú stabilitást biztosító megoldást a hitelek terheinek csökkentésére. A megfogalmazott javaslatokból több pontot támogatandónak talált a kormány: a pozitív adóslista előírását, a háztartási hitelezésben a referenciakamathoz kötött árazást, valamint a hitelintézeti tartozás elengedésének adó- és illetékmentességét. Ezen jegybanki javaslatok elfogadása hozzájárul a pénzügyi stabilitás erősítéséhez.

Az MNB 2011 harmadik negyedében is részt vett a Pénzügyi Stabilitási Tanács (PST) munkájában. A nemzetgazdasági miniszter, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének elnöke és a Magyar Nemzeti Bank elnöke részvételével működő tanács ebben az időszakban két ülést is tartott. A 2011. szeptember 14-i ülésen a felek megtárgyalták a jegybank és a felügyelet stressztesztjeinek főbb eredmé-

nyeit, valamint az MNB 10 pontból álló javaslatát, amelynek elsődleges célja a hitelek terheinek könnyítése és a bankrendszer kockázatainak kezelése. A 2011. szeptember 29-i ülésen a tanács áttekintette a pénzügyi közvetítőrendszer aktuális helyzetét.

A jegybank – makroprudenciális szerepéhez igazodva – ebben a negyedévben is aktívan támogatta az Európai Unióban 2011 januárjától működő Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) munkáját. Az MNB 2011 szeptemberében képviseltette magát az ERKT támogatására létrejött Technikai Tanácsadó Bizottság (ATC) és az Általános Testület (General Board) ülésén is, valamint szakértői szinten részt vett az ATC hazai szempontból jelentős munkacsoportjainak munkájában.

A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt negyedévben számos pénzügyi tárgyú jogszabály előkészítésében, jogharmonizációs javaslat véleményezésében, illetve szabályozói javaslat kidolgozásában vett részt (pozitív adóslista, a hazai bankok külföldforrás-rövidülésének és a mérlegen belüli magas nyitott devizapozíciónak lehetséges kezelése, a lakossági jelzáloghitelek átlátható árazása stb.). A hazai szabályozási kérdések mellett az MNB nyomon követte a nemzetközi téren, különösen az Európai Unióban folyó pénzügyi szabályozással foglalkozó kezdeményezéseket is. Észrevételeket tett az új bázeli szabályozás európai implementálását szolgáló CRD-IV/CRR-szabályozáscsomag legfrissebb változatára vonatkozóan, illetve részt vett az Európai Unió tanácsa által kidolgozott, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló irányelvtervezet második körös véleményezésében is.

3. Devizatartalékok

2011 harmadik negyedévének végén az MNB hivatalos devizatartalékainak nagysága 38,8 milliárd euro volt, ami 1,8 milliárd euro növekedést jelent a 2011 második negyedév végi 37,0 milliárd eurós értékhez képest.

A devizatartalékok alakulását elsősorban az alábbi tételek befolyásolták az elmúlt negyedév során.

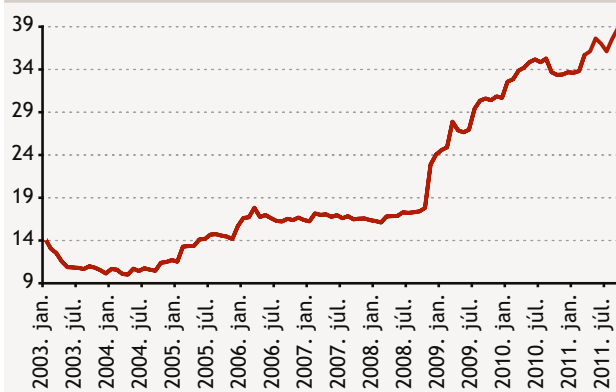
Az Államadósság Kezelő Központ augusztus folyamán összesen 490 millió euro fejlesztési hitelt vett fel az Európai Beruházási Banktól különböző projektek finanszírozására. Ezen túl más, adósságkezeléssel kapcsolatos és egyéb műveletek (mark-to-market betétek számottevő növekedése, átvett magán-nyugdíjpénztári vagyon eszközeinek értékesítése) az előző negyedévben összességében közel 1,2 milliárd euróval növelték a devizatartalékok nagyságát. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 12 millió eurót tettek ki. A költségvetési szervek megbízásából közel nettó 1,5 milliárd euro folyt ki a devizatartalékból. Ez utóbbi mögött meghatározó részben a MOL-részvények vásárlása

áílt. 2011 harmadik negyedévében az Európai Bizottságtól 1,1 milliárd euro nettó transzfer érkezett. A tartalékon elért eredmény ebben a negyedévben 450 millió euróval növelte az MNB arany- és devizatartalékait.

1. ábra

A devizatartalékok nagyságának alakulása

(milliárd euróban)

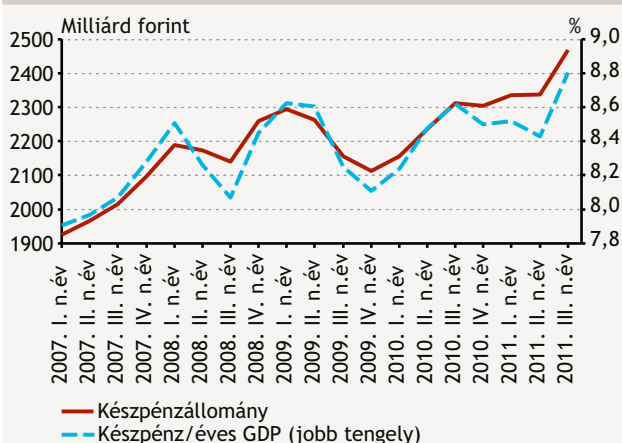
4. Készpénz-logisztikai tevékenység

A forgalomban lévő készpénz

2011. szeptember végén 2556 milliárd forint összegű forint fizetőeszköz volt forgalomban. A megelőző negyedévhez képest a forgalomban lévő készpénz átlagértéke 133 milliárd forintos (közel 6 százalékos) növekedést mutat (a szezonális hatások kiszűrésével). Az erős emelkedés egyrészt azzal magyarázható, hogy a nyugdíjpénztári reálfizetések készpénzben teljesített kifizetései (körülbelül 80-90 milliárd forint) egy részét a lakosság egyelőre készpénzben tartalékolja. Másrészt az időszak végén feltételezhetően a lakosság szokásosnál erősebb eurokészpénz forintkészpénzre történő váltásai is hozzájárulhattak ehhez a növekedéshez. A GDP-arányosan közel 9 százalékra emelkedett készpénzintenzitás mind nemzetközi összehasonlításban, mind a megelőző évekhez képest igen magasnak tekinthető.

2. ábra

A készpénzállomány trendje a gazdaságban

Megjegyzés: A forgalomban lévő bankjegyek és forgalmi érték negyedéves átlagértéken, szezonálisan igazítva. 2011 harmadik negyedéves GDP-adat MNB-becsülés.

1. táblázat

Forgalomban lévő bankjegyek és érmék

(2011. szeptember 30-i adatok)

Bankjegyek	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
20 000 forint	67,2	1343,6	23,6	53,7
10 000 forint	94,2	942,2	33,0	37,7
5 000 forint	22,2	111,0	7,8	4,4
2 000 forint	19,8	39,5	6,9	1,6
1 000 forint	50,9	50,9	17,9	2,0
500 forint	30,7	15,4	10,8	0,6
Összesen	285,0	2502,6	100,0	100,0
Érmék	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
200 forint	86,7	17,3	7,2	37,4
100 forint	144,4	14,4	11,9	31,1
50 forint	115,0	5,8	9,5	12,4
20 forint	216,4	4,3	17,8	9,3
10 forint	258,8	2,6	21,3	5,6
5 forint	392,2	2,0	32,3	4,2
Összesen	1213,5	46,4	100,0	100,0

Megjegyzés: A táblázat nem tartalmazza a jegybank által kibocsátott emlékérmék állományát, amely érmék elvben névértéken a forgalomban lévő fizetőeszközök közé tartoznak.

A forgalomban lévő bankjegyek és érmék

A forgalomban lévő bankjegyek értéke 2011 harmadik negyedévének végén mintegy 2503 milliárd forint volt, ami 10 százalékos növekedést mutat 2010 azonos időszakának végéhez képest. A növekedés mennyiségét tekintve 7 százalék volt, mivel a bővülést – az ezt megelőző időszakhoz hasonlóan – a két legnagyobb címlet dominálta. A forgalomban lévő forintbankjegyek darabszámának immár közel 57 százaléka tíz- és húszeszes.

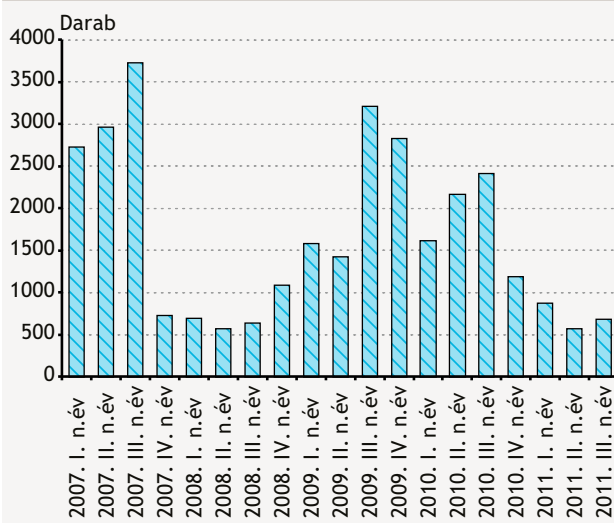
2011. szeptember végén közel 1,2 milliárd darab érme volt forgalomban, valamivel több mint 46 milliárd forint értékben. A forgalomban lévő állomány mennyisége és értéke is 4 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban. E mérsékelt bővülést elsősorban az 5 forintos érmék mennyiségének folyamatos növekedése idézte elő, továbbá – főként a tárgyidőszak első felében – a 200 forintosok mennyiségi növekedése is szerepet játszott ebben.

Figyelemre méltó, hogy miközben a forgalomban lévő érmék közül a két legnagyobb címlet, a 100 és 200 forintos érmék összesített darabszámbeli aránya az elmúlt féléves időszakban nem változott (mintegy 19 százalékát teszik ki az összes forgalomban lévő érme mennyiségének), addig ugyanezen címletek aránya a pénzbedobással működő áru-, menetjegy-, parkoló- stb. automaták által elfogadott érmemennyiségben 30-ról 40 százalékra nőtt. A növekedés elsősorban az automaták 200 forintos érmecímlet elfogadására való egyre nagyobb arányú átállításának köszönhető. A jegybank 2009-től kezdődően többféle térítésmentes szolgáltatással is segíti az automatákat üzemeltető szféra tevékenységét: a berendezések beállításához tesztterméket és előzetes műszaki konzultációt biztosít, továbbá honlapján információs felületet hozott létre külön e szektor számára.

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

2011 harmadik negyedévében bár kissé emelkedett a forintbankjegy-hamisítványok száma, a hamisítás mértéke továbbra is alatta marad a korábbi időszakban tapasztaltaknak. A harmadik negyedévben 678 darab hamis bankjegy került kivonásra a forgalomból.

3. ábra
Fellelt forintbankjegy-hamisítványok számának alakulása

A forintbankjegy-hamisításnak továbbra is jellemzője, hogy alapvetően a három legmagasabb címletre irányul, ezek teszik ki a lefoglalt hamisítványok több mint 90 százalékát.

A hamisítások mértékének kedvező alakulása továbbra is lehetővé teszi a jegybank számára azt, hogy a megelőzésre fektesse a legnagyobb hangsúlyt. Ezzel összhangban – az egyszerű érzékszervi bankjegy-ellenőrzési módszerek mellett – ismeretterjesztő tevékenységének középpontjában kiemelten kezelte a korszerűbb eszközökkel (elsősorban az ún. UV-A/C lámpával) történő, összetett vizsgálati módszerek egyre szélesebb körben való megismertetését, erősítve ezáltal a hamisítványok előfordulásától legveszélyeztetettebb kereskedelmi pénztárosi kör szűrőszerepének hatékonyságát. A jegybank a megelőző negyedévekhez hasonlóan továbbra is jelentős erőforrásokat vont be a bankjegyhamisítás elleni küzdelembe. Az elmúlt hónapokban több mint ezer, kereskedelembe dolgozó pénztáros szervezett bankjegyismereti felkészítésére került sor.

A hamis valuták előfordulása továbbra sem jelentős, a jegybank szakértői 431 darab, különböző valutahamisítványt vizsgáltak a harmadik negyedévben. Ezen belül a hamis eurobankjegyek száma 296 darab volt.

2. táblázat

A fellelt forintbankjegy-hamisítványok címletenkénti megoszlása 2011 harmadik negyedévében

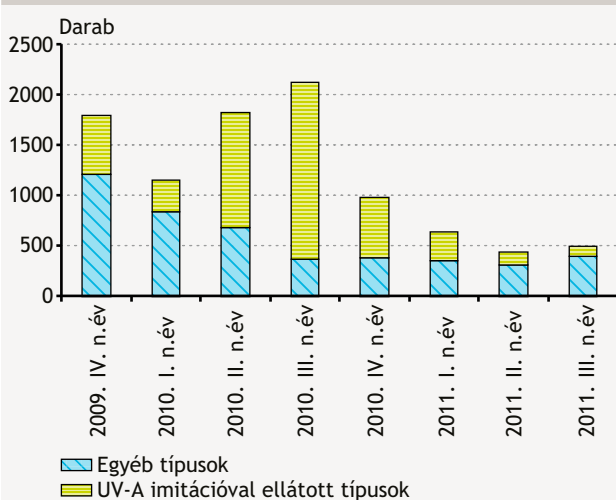
Címletek	500	1000	2000	5000	10 000	20 000
Megoszlás (%)	6	0	4	16	53	21

UV-A/C-program

A jegybank kísérleti programot indított a tudatos készpénz-használat és a tudatos bankjegyellenőrzés elterjesztése érdekében. Az újszerű kezdeményezésben az MNB anyagiilag is támogatja, hogy a készpénzforgalomban elsődleges szűrőszerepet betöltő kiskereskedők megbízhatóbb bankjegyellenőrzést lehetővé tevő modern UV-A/C-készüléket vásároljanak.

4. ábra

A 10 000 és 20 000 forintos hamisítványokból az UV-A jellemző imitálását is tartalmazók arányának alakulása

A programban részt vevő forgalmazók elérhetőségi adatait, valamint a programba felvett UV-A/C-készülékek típusát, árát, részletes jellemzőit, sugárbiológiai tanúsítványukat, továbbá egyéb tájékoztató információkat a forgalmazóktól kapott adatok alapján összeállított, az MNB honlapján megtalálható terméklista tartalmazza.

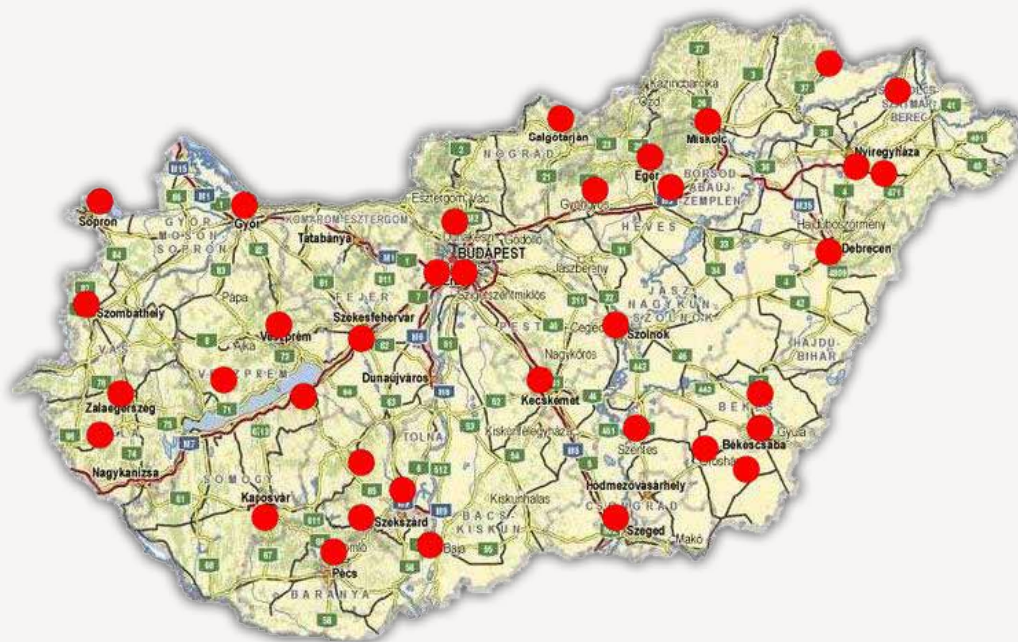
Jelenleg az ország 17 megyéjében 36 értékesítési ponton van lehetősége az MNB-támogatást elnyert pályázóknak arra, hogy kedvezményesen vásároljanak UV-A/C-készülékeket. A vásárlók hétféle UV-A/C-készüléktípus közül választhatják ki a számukra leginkább megfelelőt. A 2011. szeptember 30-i állapot szerint a programban szereplő legolcsóbb készüléket nettó 16 ezer, a legdrágábbat nettó 70 ezer forintért kínálják a forgalmazók, amely készülékekhez a támogatással csökkentett áron, azaz nettó 6400, illetve 50 ezer forintért juthatnak hozzá a felhasználók.

Köszönhetően a 2011. szeptember 1-jén kiírt újabb forgalmazói pályázatunknak, hamarosan az ország valamennyi megyéjét lefedve, további 17 helyszínnel bővül az értékesítési pontok száma, valamint 1 újabb UV-A/C-készüléktípussal egészül ki a támogatással megvásárolható készülékek köre.

Módosítottuk felhasználói pályázatunkat is, így egyrészt jelentősen kibővült az érintettek köre, másrészt egyszerűsítettünk a pályázati dokumentáción is, továbbá meghosszabbítottuk a pályázati határidőt, így a felhasználók 2011. október 28-ig adhatják be pályázataikat az MNB-hez.

5. ábra

A programhoz csatlakozott értékesítési pontok helyszínei

Megjegyzés: A kiemelt pontok jelölik a településeket, ahol legalább egy forgalmazási helyszín található.

A módosított feltételeknek köszönhetően már több mint 500 UV-A/C-készülékhez biztosítottunk támogatást. A támogatást megtestesítő kupon forgalmazó partnereknél történő beváltására 2011. december 23-ig van lehetősége a kupon tulajdonosának.

EMLÉKÉRME-KIBOCSÁTÁS

„Bibó István” emlékérmé

A Magyar Nemzeti Bank 5000 forintos címletű ezüst emlékérmét bocsátott ki Bibó István születésének 100. évfordulója alkalmából.

Az emlékérmé előlapját Szabó György tervezte. Az emlékérmé előlapjának szélén, felső köriratban a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat, alatta két vízszintes sorban az „5000” értékjelzés és a „FORINT” felirat olvasható. Az emlékérmé szélén, a „FORINT” felirattól balra a „BP.” verdejel, jobbra a „2011” verési évszám található. Az előlapot két részre osztó vízszintes vonal alatt, a középmezőben hat vízszintes sorban Bibó István 1956. november 4-én közzétett nyilatkozatából a következő idézet olvasható: „MAGYARORSZÁG NÉPE ELÉG VÉRREL ADÓZOTT, HOGY MEGMUTASSA A VILÁGNAK A SZABADSÁGHOZ ÉS IGAZSÁGHOZ VALÓ RAGASZKODÁSÁT”. Az idézet alatt, középen a „BIBÓ ISTVÁN” felirat olvasható. Az emlékérmé szélén, középen lent az előlapot tervező Szabó György tervezőművész mesterjegye látható.

Az emlékérmé hátlapját Fritz Mihály tervezte. Az emlékérmé hátlapján, a középmezőben Bibó István portréja látható. A portrétól jobbra, három vízszintes sorban a „Bibó”, az „István” és az „1911-1979” felirat olvasható. Az emlékérmé

jobb szélén a hátlapot tervező Fritz Mihály tervezőművész mesterjegye látható.

Az emlékérmé 925 ezrelék finomságú ezüsből készült, súlya 31,46 gramm, átmérője 38,61 mm, széle recézett.

Az emlékérméből 6000 darab készíthető különleges – ún. proof – technológiával.

„Clark Ádám” emlékérmé

A Magyar Nemzeti Bank 5000 forintos címletű arany emlékérmét bocsátott ki Clark Ádám születésének 200. évfordulója alkalmából. Az emlékérmével a jegybank a Lánchíd építőjének, a Budai Váralagút tervezőjének emléke előtt tisztel.

Az emlékérmét Ifj. Szlávis László tervezte. Az emlékérmé előlapján egymás alatti vízszintes sorokban a „MAGYAR” és a „KÖZTÁRSASÁG” felirat, az „5000” értékjelzés, a „FORINT” felirat, valamint a „BP.” verdejel és a „2011” verési évszám olvasható.

Az emlékérmé hátlapján, a középmezőben Clark Ádám portréjának részlete látható. A portrérészlettől jobbra, egymás alatti vízszintes sorokban a „CLARK”, az „ÁDÁM” és az „1811-1866” felirat olvasható, az emlékérmé szélén pedig Ifj. Szlávis László tervezőművész mesterjegye található.

Az emlékérmé 999 ezrelék finomságú aranyból készült, súlya 0,5 gramm, átmérője 11 mm, széle sima.

Az emlékérméből 8000 darab készíthető, amelyből 5000 darab különleges – ún. proof – technológiával verhető.

6. ábra
„Bibó István” emlékérmé

7. ábra
„Clark Ádám” emlékérmé

5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás

A KELER Zrt. és a GIRO Zrt. rendszerüzemeltetőként való kijelölése és nyilvántartásba vétele

Az MNB mint a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Tvtv.) szerinti kijelölő hatóság 2004. október 26-án jelölte ki a KELER által működtetett értékpapír-elszámolási és -kiegyenlítési rendszert értékpapír-elszámolási rendszerként, a Bankközi Klíring Rendszert (a továbbiakban: BKR) fizetési rendszerként. A kijelölés célja az volt, hogy a kijelölt rendszerek a résztvevők számára biztosítsák a teljesítés véglegességét, és csökkentsék azokat a kockázatokat, amelyek a kijelölt rendszerek valamely résztvevője ellen indított, fizetést korlátozó intézkedésből adódhatnak. A kijelölt rendszerek résztvevői ellen indított, fizetést korlátozó eljárás esetén ugyanis a fizetést korlátozó eljárás alá vont résztvevő részéről befogadott transzfermegbízások a fizetést korlátozó eljárás miatt nem vonhatók vissza, vagyis a teljesítés véglegesen és visszavonhatatlanul megtörténik. Ezáltal csökken a résztvevőkre nehezedő potenciális likviditási nyomás, a rendszerben kialakuló kiegyenlítési kockázat és a rendszerkockázat kialakulásának esélye.

Időközben a Tvtv.-t az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CLIX. törvény 2011. január 1-jei hatállyal módosította. Ennek következtében 2011. január 1-jei hatállyal bevezetésre került a rendszerüzemeltető fogalma, a jogszabály a rendszerüzemeltető ellen indított fizetést korlátozó eljárástól függetlenül is biztosítja a teljesítés véglegességét. A Tvtv. módosítása alapján a rendszerüzemeltetőnek minősülő intézménynek 2011. március 31-ig be kellett nyújtania a kijelölési eljárás iránti kérelmét a kijelölő hatósághoz, vagyis az MNB-hez. A KELER Zrt. és a GIRO Zrt. a jogszabályi kötelezettségének eleget téve a törvényben meghatározott időpontig benyújtotta rendszerüzemeltetőként való kijelölés iránti kérelmét, a benyújtott dokumentumok megfelelnek a Tvtv. előírásainak. Ennek alapján 2011. június 30-i hatállyal a KELER Zrt.

és a GIRO Zrt. mint rendszerüzemeltetők kijelölésre és 2011. júliusában nyilvántartásba vételre kerültek.

A fizetési módok társadalmi költségéről szóló elemzés megjelenése

2011 nyarán jelent meg a főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felméréséről szóló elemzés magyar és angol nyelven.¹ Az elemzés a készpénzes, betéti és hitelkártyás műveletek, átutalások, csoportos beszédések, felhatalmazói levélen alapuló beszédések, készpénz-átutalási megbízások, valamint a nyugellátási utalványok postai kifizetése 2009. évi társadalmi költségének becslését tartalmazza, két megközelítésben. Egyrészt a jelenlegi forgalmi szerkezet alapján, másrészt egy korszerűbb, a készpénzt kevésbé és a papíralapú megoldásokat egyáltalán nem használó hipotetikus forgalmi szerkezet alapján. A jelenlegi társadalmi költség 388 milliárd forint, azaz a GDP 1,49 százalékára, míg a második megközelítésben 285 milliárd forint, azaz a GDP 1,09 százalékára tehető. A társadalmi költség alatt értve a fizetési módok lebonyolításához szükséges összes erőforrás igénybevételét. Társadalmi szinten tehát 103 milliárd forintot lehetne megtakarítani, ha a fizetési módok használata áttérne a készpénzt kisebb mértékben használó, elektronikus fizetési megoldások irányába.

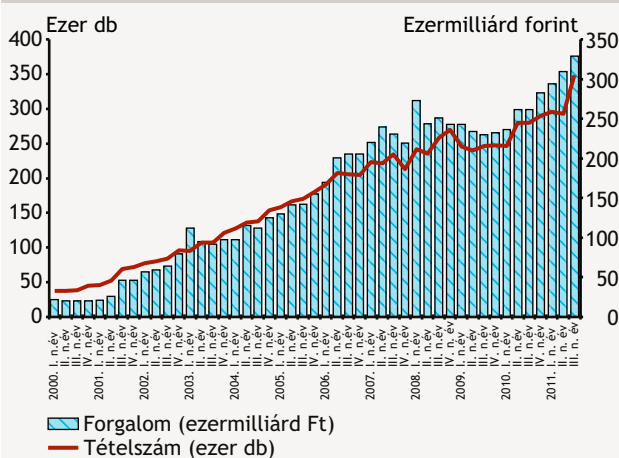
A VIBER-forgalom alakulása

2011 harmadik negyedévében 328,79 billió (ezermilliárd) forint volt a fizetési forgalom értéke a VIBER-ben, a kiegyenlített fizetési megbízások száma pedig 348,5 ezer darab. Ez az előző negyedévhez képest értékben 6,2 százalékos növekedést, darabszámban pedig 19,3 százalékos növekedést jelent. Az előző év azonos időszakához mérten értékben 25,5 százalékos növekedés tapasztalható, míg a tételszám növekedése 24,6 százalék volt.

A negyedév folyamán a napi átlagos tételszám 5281 darab, az átlagos napi forgalom pedig 4982 milliárd forint volt.

¹ A tanulmány magyar nyelven: http://www.mnb.hu/Root/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbtanulmanyok/mnbhu_mt93;
angol nyelven: http://english.mnb.hu/Kiadvanyok/mnben_muhelytanulmanyok/mnben_op_93.

8. ábra
A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és száma negyedévenként

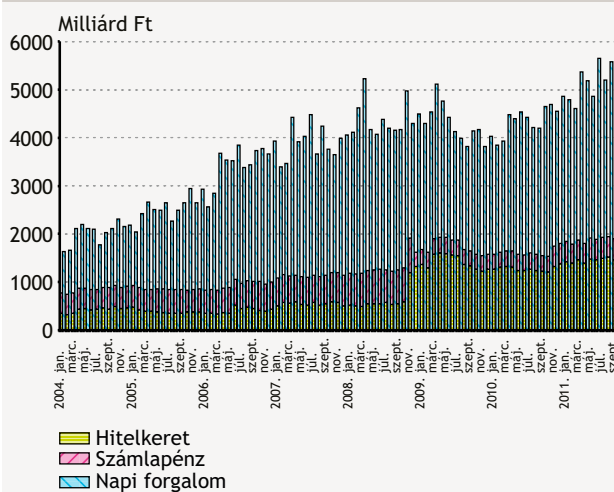

A maximális tételszámot (7779 db) szeptember 21-én, a napi maximális forgalmat (13 302 milliárd Ft) augusztus 17-én érte el a rendszer.

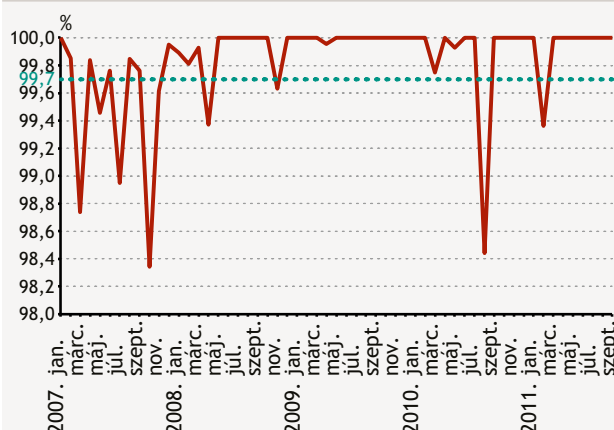
A vizsgált időszakban az MNB számlavezetési körébe tartozó hitelintézetek átlagos napi pénzforgalma (VIBER, BKR és MNB ügyfélszámla-vezető rendszerét számításba véve) 5317 milliárd forint volt (ami 2,5 százalékos csökkenés az előző negyedévhez képest). E forgalmat az előző negyedévhez képest növekvő, mintegy 429,254 milliárd forint átlagos napi számlapénzállomány és növekvő, mintegy 1487 milliárd forint napközbeni hitelkeret segítségével bonyolították le, így az átlagos napi likviditás 2,77-szor fordult meg napon belül.

A VIBER rendelkezésre állása a negyedév során 100 százalékos volt. 2011 harmadik negyedévében leállás nem fordult elő. A VIBER háttérközpontjának alkalmazására nem volt szükség.

9. ábra
A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz+hitelkeret) és pénzforgalmának összevetése

10. ábra
A VIBER rendelkezésre állása

6. Az MNB statisztikai tevékenysége

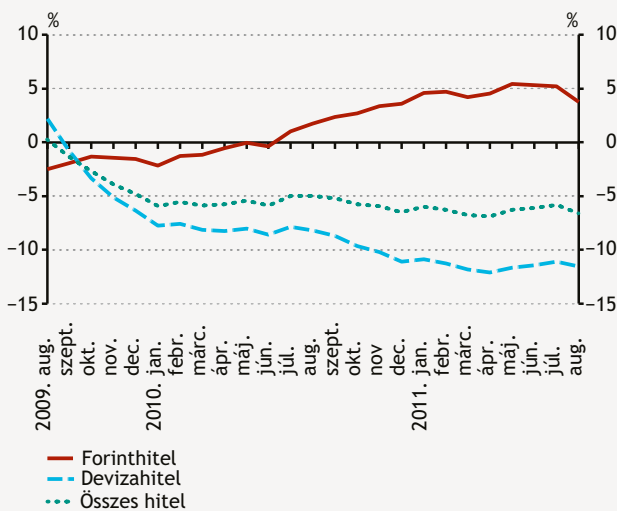
Monetáris statisztika

Az MNB havonta publikálja a hitelintézetek összevont mérlegét, illetve a háztartási és a nem pénzügyi vállalati kamatlábak alakulásáról szóló adatokat; a 2011. augusztusi adatokat 2011. szeptember 30-án tette közzé.

A szezonálisan nem igazított adatok szerint az utolsó három megfigyelt hónapban – júniustól augusztusig – a háztartások forint hitel-felvétele 39,4 milliárd forinttal haladta meg a törlesztéseket. A devizahitelek állománya a tranzakciókból eredően (az ártértékelődésektől és az egyéb volumen-változásoktól megtisztítva) 118,3 milliárd forinttal csökkent. A nem pénzügyi vállalatoknál csak a tranzakciókat figyelembe véve a forint hitelek állománya 56,6 milliárd forinttal, a devizahitelek állománya 26,7 milliárd forinttal mérséklődött.

11. ábra

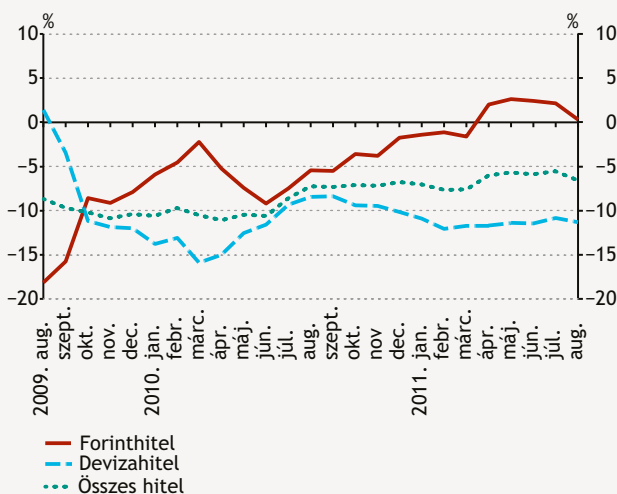
A háztartások hitelállományának reálnövekedése

A háztartások forintbetéteik esetében 205,4 milliárd forint nettó betételhelyezést, míg devizabetéteiken 43,0 milliárd forint nettó betétkivonást hajtottak végre. A nem pénzügyi vállalatok forintbetétei esetében 140,4 milliárd forintnyi nettó betételhelyezés, míg devizabetétein 138,0 milliárd forintnyi nettó betétkivonás volt megfigyelhető.

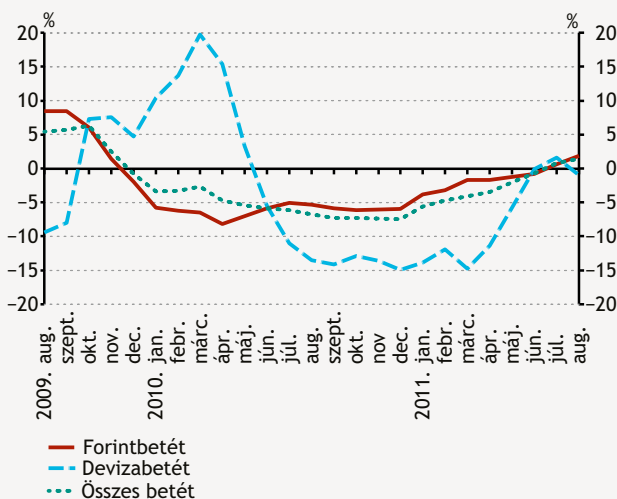
12. ábra

A nem pénzügyi vállalatok hitelállományának reálnövekedése

13. ábra

A háztartások betétállományának reálnövekedése

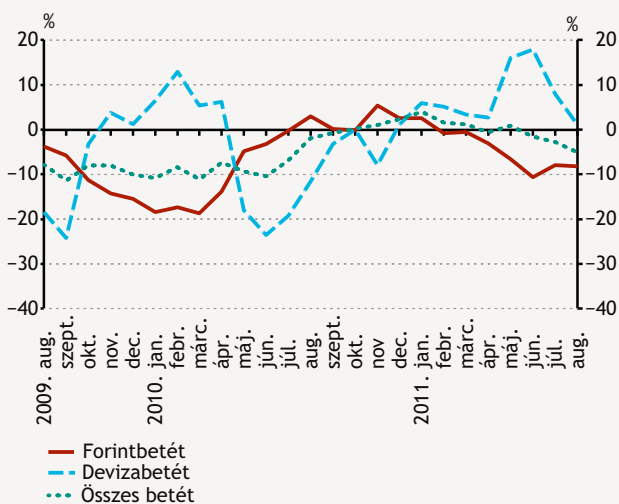

A hitelintézetek külföldi kötelezettségeinek részaránya az utolsó három hónap során a mérlegfőösszeghez képest 27,4 százalékra csökkent.

A háztartások által felvett új forint lakáscélú hitelek átlagos hitelköltség-mutatója tovább csökkent. Az euro lakáscélú és

14. ábra

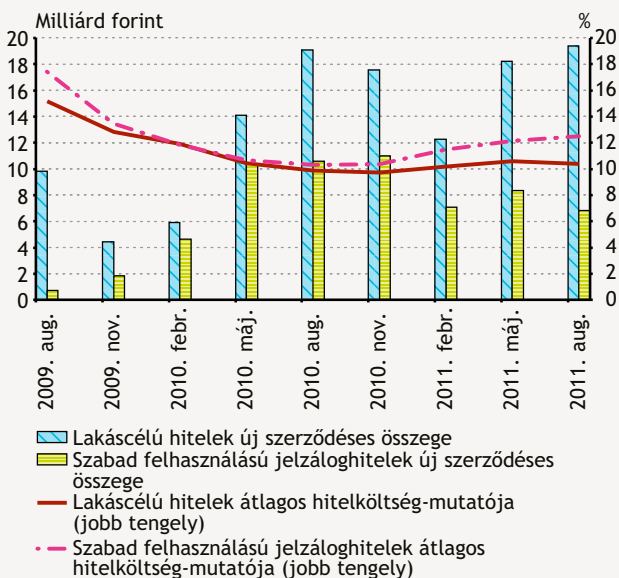
A nem pénzügyi vállalatok betétállományának reálnövekedése

szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értéke a jogszabályok változásának következményeként² az elmúlt három hónapban továbbra is nulla közeli értéken maradt. A forint lakáscélú hitelek új szerződéses értékénél növekedés, míg a forint szabad felhasználású jelzáloghitelek esetében csökkenés tapasztalható.

15. ábra

A háztartások által felvett forinthitelek alakulása

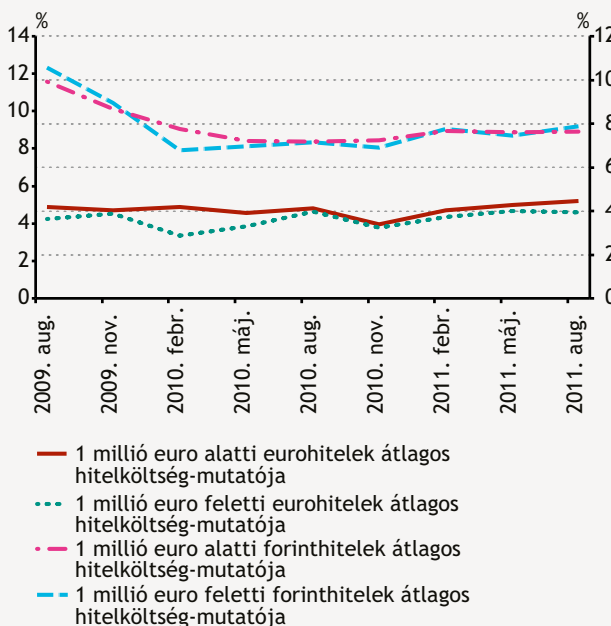
Az átlagos kamatlábak a nem pénzügyi vállalati forinthitelek esetében növekedést mutatnak. Az eurohiteleken belül

a nem pénzügyi vállalati, 1 millió euro érték alatti hitelek esetén növekedés, míg a nagyobb összegű hitelek esetében kisebb csökkenés figyelhető meg.

Az átlagos betéti kamatlábak mind a háztartások, mind a nem pénzügyi vállalatok esetében a forint- és eurobetétek vonatkozásában egyaránt növekedtek.

16. ábra

A nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelek átlagos hitelköltség-mutatóinak alakulása

Fizetésimérleg-statisztikák

Az MNB a meghirdetett adat-közzétételi és -felülvizsgálati gyakorlatával összhangban 2011. szeptember 30-án először publikálta a 2011 második negyedéves fizetésimérleg-statisztikákat, és módosította a 2011 első negyedéves, továbbá a 2008., 2009. és 2010. éves adatokat (az adatszolgáltatók javított jelentései alapján). Ezenkívül rendkívüli revízió keretében a Központi Statisztikai Hivatal revideálta az áru-forgalom és az idegenforgalom adatait.

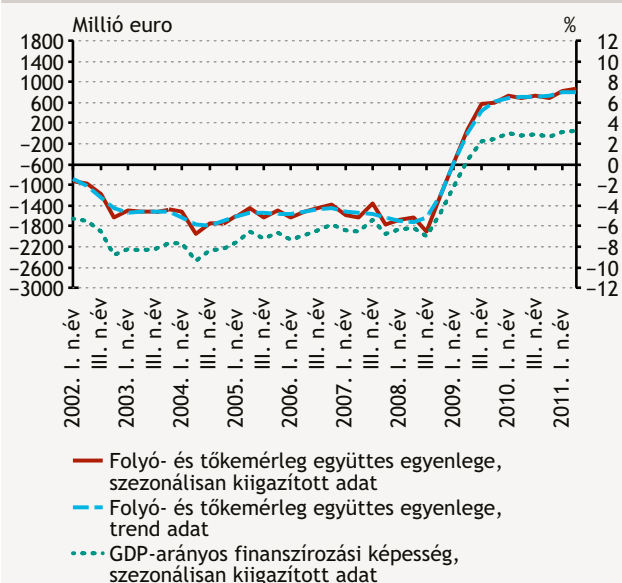
2011 második negyedévében a külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség (a folyó fizetési mérleg és a tőke-mérleg együttes egyenlege) 1070 millió euro (285 milliárd forint) volt. A szezonális hatások kiszűrésével a finanszírozási képesség a GDP 3,3 százaléka (232 milliárd forint). Szezonálisan kiigazított adatok alapján 2011-ben a reálgazdasági mérleg többlete még nőtt, bár már kisebb ütemben,

² 2010. augusztus 14-től életbe lépett a 2010. évi XC. törvény, amelynek értelmében tilos jelzálogot bejegyezni a devizahitelekre. Ennek hatása tükröződik a devizahitelezés csökkenésében. Az új devizahitel-kibocsátás nullánál nagyobb értékét a korábban folyósított devizahitelek kiváltásának lehetősége magyarázza.

mint az előző negyedekben. 2011 második negyedében a reálgazdasági többlet továbbra is meghaladta a jövedelemmérleg hiányát. Ugyanakkor az áruforgalomban az exportbevételek és az importkiadások kiigazított szintje csökkent az előző negyed szintjéhez képest.

17. ábra

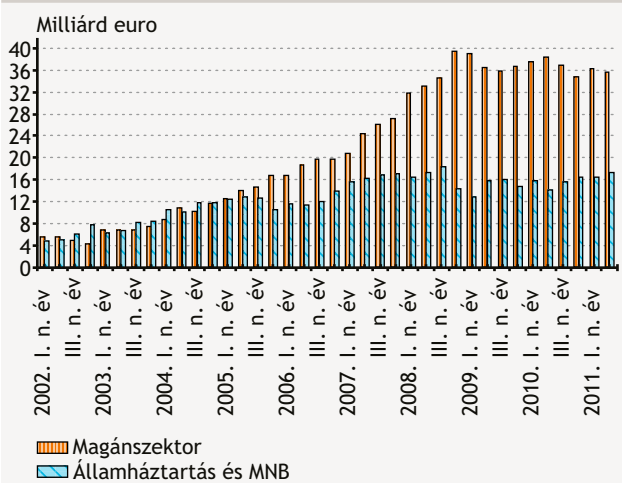
A külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség millió euróban (bal tengely) és a GDP arányában (jobb tengely)

2011. június végén a jegybanki tartalékok értéke 37,0 milliárd euro volt. A közvetlentőke-befektetésen belül elszámolt egyéb tőkét, valamint a pénzügyi derivatívákat nem

18. ábra

Magyarország nettó adósságállománya (FDI egyéb tőke nélkül), 2002–2011

tartalmazó nemzetgazdasági nettó adósságállomány 2011. június végén 53,0 milliárd eurót (a GDP arányában 52,4 százalékot) tett ki.

Pénzügyi számlák

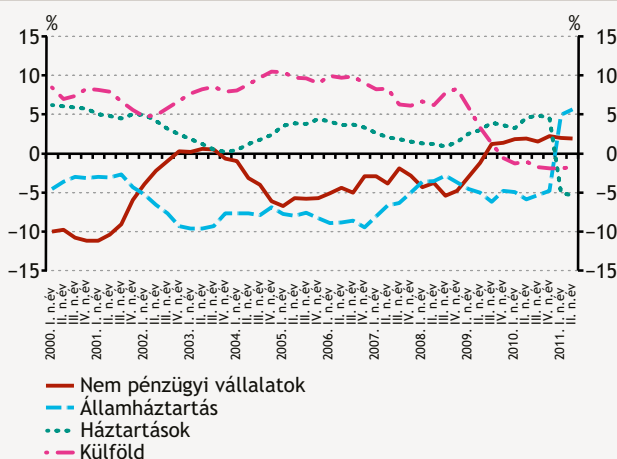
Az MNB 2011. október 3-án publikálta teljes körű, minden szektort felölelő pénzügyi számláit, ezzel véglegesítette a 2011 augusztusában megjelent előzetes államháztartási és háztartási számlákat, illetve közölte a többi szektor számláit is. A legfrissebb adatok alapján az államháztartás nettó finanszírozási képessége a 2011 második negyedével záruló elmúlt egy évben a GDP 5,7 százalékát érte el. A háztartások nettó finanszírozási képessége a GDP -5,4 százaléka volt az elmúlt egy évben. Az államháztartás és a háztartások nettó finanszírozási képességére jelentős hatást gyakorolt a 2011 első negyedében elszámolt, a háztartások által az államháztartásnak nyújtott, magánnyugdíjpénztári kilépések miatti tőketranszfer, amely az éves GDP 9,7 százalékát tette ki.

A nem pénzügyi vállalatok nettó finanszírozási képessége a GDP 1,9 százalékát érte el a 2011 második negyedével záruló egy évben. A külföld nettó finanszírozási képessége a pénzügyi számlák adatai szerint a GDP -1,7 százalékát tette ki az elmúlt egy évben.

19. ábra

A fő szektorok nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában

(utolsó négy negyedév egyenlege/utolsó négy negyedév GDP-je)

A teljes körű pénzügyi számlák publikálásával egyidejűleg az MNB a Központi Statisztikai Hivatallal (KSH) és a Nemzetgazdasági Minisztériummal együttműködve elkészítette az Európai Bizottság számára kiküldendő EDP-jelentést (Excessive Deficit Procedure - Túlzott Deficit Eljárás),

amely az államháztartás hiányára és adósságára vonatkozóan tartalmaz statisztikai adatokat. Az intézmények közötti munkamegosztás alapján az MNB feladata az államadóssággal és annak finanszírozásával kapcsolatos adatszolgáltatás. Az államháztartás bruttó, névértékes adóssága az EDP-jelentésben közölt adatok szerint 2010 végén 21 749,5 milliárd Ft volt, ami a GDP 81,3 százalékát teszi ki. A 2010. áprilisi EDP-jelentésben GDP-arányos adósságszám 80,2 százalék volt, az eltérést elsősorban a KSH által végrehajtott GDP-revizíó okozza.

Egyéb információk

2011 harmadik negyedévében lezajlott a 2012. évre vonatkozó, a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk és az információt szolgáltatók köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló MNB-rendelettervezet nyilvános konzultációja, majd megtörtént a rendelet véglegesítése és a vezetői döntést követően hatálybaléptetésének előkészítése.

7. A pénzügyi kultúra fejlesztése

A Magyar Nemzeti Bank vállalt célja, hogy törvényben rögzített alapfeladatainak támogatásaként hozzájáruljon a lakosság, különösen a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Ennek keretében az MNB évek óta szervez a lakosságnak – ezen belül a diákoknak – szóló szemléletformáló, pénzügyi tájékozottságot növelő programokat.

Szeptembertől folytatódik a pénzügyi-gazdasági ismeretek középiskolai terjesztését célzó Pénzügyi Oktatási Program (POP), amelyben az elmúlt három lezárt programév során összesen közel 5500 diák és 300 tanár vett részt. A 2011–2012-es tanévben a POP-ban részt vevő 60 intézmény részéről több mint 130 tanár közreműködésével, közel 2800 diák részesül pénzügyi oktatásban. Az előző programév visszamérése során kapott tanári visszajelzések kivétel nélkül pozitívak. Az általános vélemény alapján a POP által egy olyan oktatási programcsomagot biztosít a Pénziránytű Alapítvány, amelynek segítségével egyrészt a közreműködő pedagógusok sikeresen készülnek fel a szakszerű és élményt nyújtó oktatásra, másrészt a programban részt vevő diákok közérthető, játékos és könnyed módon sajátíthatják el az alapvető pénzügyi és gazdasági ismereteket.

Azon tanárok részére, akik szeptembertől újonnan kapcsolódnak be a programba, az alapítvány 30 órás programbevezető felkészítést tart, amelynek első szakasza szeptember elején zajlott le. A tanártovábbképzés célja a program elemeinek bemutatása, valamint az egyes témakörök órai feldolgozásának módszertani segítése.

A programhoz újonnan csatlakozó intézmények a POP oktatása mellett vállalták, hogy kapcsolódnak a Pénziránytű Alapítvány által koordinált iskolahálózathoz is, amely a gazdasági, pénzügyi, vállalkozási kultúra és ismeretek oktatásában részt vevő, és annak elterjesztésében szerepet vállaló oktatási intézményeket fogja össze. Az iskolahálózatnak jelenleg 82 középfokú oktatási intézmény a tagja.

A Pénziránytű Alapítvány együttműködési megállapodást kötött az elsősorban állami gondozásban nevelkedő fiatalok pénzügyi műveltségének fejlesztése terén tevékenykedő „Mi szóltunk...” Alapítvánnyal. Az együttműködés keretében a Pénziránytű Alapítvány szakmai támogatást nyújt pénzügyi nevelést nyújtó programokhoz.

Az MNB Látogatóközpontját a harmadik negyedévben több mint hatezer látogató kereste fel. A széles lakossági ismeretterjesztést szolgáló programok közül az MNB az idei évben első alkalommal vett részt a soproni VOLT, valamint második alkalommal a budapesti Sziget fesztiválon – az MNB-részvétel fogadtatása a kapott visszajelzések alapján egyértelműen pozitív volt. Ezen túlmenően a Kulturális Örökség Napjai keretében az MNB is kitérte kapuit a nagyközönség előtt: a szeptember 17–18-i nyílt hétvégén a jegybank főbb feladatait áttekintő szakmai előadásokkal bővített épületsétán 2800-an vettek részt.

NEGYEDÉVES JELENTÉS

2011. október 14.

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

